

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

24. septembril 1934. a.

Nr. 9

KAHETEISTKÜMNES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: F. Wellner.

Tellimise hind:		Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:	
Aastas	Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi nr. 12 Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr.	
Pooles aastas	„ 2.50	Jooksvad arved: Eesti Panga Tal-	10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk.	
1923 aastak.	„ —.50	linna osak. nr. 609, E. Rahvapangas	Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.	
1924—1931. a. à	„ 2.50	ur. 991 ja Põllumeeste Keskpangas nr. 728.	Dokumentide kaotamise kuulu-	tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Leedu omavalitsuste ettevõtetest—L. Kahkra	Lhk. 131
Kas on tarvilik pärijate kohtulik pärimis- õigustesse kinnitamine hoolekande lõ- petamiseks — H. Melesk	„ 134
Millisest momendist loetakse abielu sõlmi- tuks — V. A-on	„ 136
Vallaomavalitsuste ümberkorraldamise alu- seid — H. Melesk	„ 137
Vallasekretäride palgaküsimusest—Peroonus	„ 138
Valdade elujõulisemaks muutmise poole — J. Kg.	„ 140
Omavalitsuste päevauudiseid	„ 141
Kirjandus	„ 144
Riigikohtu otsuseid	„ 144
Kuulutusi	„ 130

Kuulutatakse maksvusetaks:

- 1) Aleksei Kustu p. A m m a s'e hobusepass, väljaantud Leisi vallavalitusest 19. veebruaril 1921. a. nr. 77 all.

Vallavalitsustele.

Hobusepasside ja teiste dokumentide maksvusetaks tunnistamisest on kõige kasulikum kuulutada meie ajakirjas „Maaomavalitsuses“.

„Maaomavalitsuse“ toimetus.

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A.-S.

„OMA“

**Põhi- ja tagavarakapitalid üle
Kr. 520.000.—**

toimetab

tule-,

elu-,

rahe-,

koduloomade-,

murdvarguse- ja

klaasikindlustusi

Edasikindlustuste vastuvõtmine valdade vastastikku kindlustusseltsidelt.

Seltsi osanikkudeks on kõigi maakondade omavalitsused, paljud linna-, alevi- ja valdade omavalitsused.

Seltsil omad majad Tartus ja Viljandis.

Juhatus ja peakontor: Tartus, Riia tn. 41. telef. 3-44 ja 5-62.

Peaagentuurid:

Tallinnas, Väike-Karja tn. 3, telef. 437-59.

Rakveres, Viru Pangas, telef. 109.

Pärnus, Rütli tn. 29. telef. 2-30.

Agentuurid kõigil pool üle maa.

Tähelepanu!

Liidu laos on veel piiratud arvul saadaval

„Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta“

Koostanud E. Maddison ja J. Kaiv.

Liidu juhatuse otsusega on otsustatud, et likvideerida ladusolevat vähest tagavara lõplikult ja et vastutulla raamatu tarvitajatele, müüa viimaseid eksemplare broshüüritult 6 krooni ja nahkkoites 8 krooni 50 senti eksemplar.

Raamat sisaldab üle 1000 lehekülje ja mahutab eneses kogu vene- kui ka omariikluse aegse normide kogu maakonna-, valla-, alevi- ja osaliselt ka linnaomavalitsuste kohta.

See raamat ei tohiks puududa üheski omavalitsuse- ega riigiasutuses ja on vajaliseks käsiraamatuks igale omavalitsustegelasele ja ka igale kodanikule.

Tellimised saata: Eesti maaomavalitsuste liit,
Tallinn, S. Roosikrantsi 12.

Leedu omavalitsuste ettevõtetest.

L. Kahlra.

Vann. adv. abi.

Maksev omavalitsuseseadus määrab Leedu omavalitsustele majandusalal väga laialdase tegevusvälja.

Leedu omavalitsused majandusalal on saavutanud tähelepanuväärseid tulemusi, mida peab seda rohkem kõrgemalt hindama, et Leedu oli maailmasõja ajal kauemat aega sõjategevuse tallermaaks, kus ta sai kannatada mitte üksi sõjategevuse tagajärjel, vaid ka evakuatsiooni ja pikaajalise Saksa sõjaväelise okupatsiooni tõttu.

Vene riigi pärandus osutus kõigele sellele veel lisaks väärtusetuks: peale riikliku iseseisvuse saavutamise tuli kõigil aladel alustada intensiivset ülesehitavat tööd.

Leedu omavalitsuste üldkasulikkude ettevõtete loomisel ja ülalpidamisel ning tegevuse määramisel peame võtma arvesse asjaolu, et Leedu on veel suuremal määral põllumajanduslik riik kui Eesti. Leedus leiab ülespidamist põllumajanduslikust tööst umbes 77% rahvastikust, kuna aga meil see arv on umbes 66%. Rahvastiku tihedus on aga selle juures Leedus peaaegu kaks korda suurem kui meil (Leedus 43 elanikku ruutkilomeetri peale, Eesti 24,5 elan.).

Leedu rahvamajanduse puhtakujulikkust iseloomust on ka tingitud kapitali vähesus ning krediitolude kitsikus, mis muuseas suuresti pidurdab Leedu tööstuse arengut. See on tõsiseks takistuseks Leedu omavalitsuste algatuse teostamisel üldkasulikkude asutuste ja ettevõtete loomisel ning arendamisel. Omavalitsuste eneste rahalised ressursid on aga liiga piiratud, et selle abil saaks täiel määral finantseerida omavalitsuste tegevust. Seega omavalitsused praegustes üldistes majanduslikes oludes leiavad ainult piiratud krediidi võimalusi, sellepärast tuleb neil vahest töötada ka koos eraettevõtjatega kontsessiooni alusel, kuigi sellest püütakse võimalust mööda hoiduda, eelistades omavalitsuste ettevõtete töötamist olemasolevate krediitide piires, mis peamiselt saadakse riigikassast, Leedu pangast (Lietuvos Bankas) ja riiklikest hoiukassadest. Selle juures mängivad tähtsuseti osa erapankadelt ja eraisikutelt saadud laenud.

Omavalitsuste avalikud pikaajalised siselaenu ei võinud üldise rahavähesuse

tõttu seni tõsisemalt tulla päevakorrale. Väliskapitali aga omavalitsustele on raskesti saadav. Piiratud krediitvõimalused pidurdavad suuresti omavalitsuste algatust.

Esimese 1919 aastal antud omavalitsuseseadusega tehti omavalitsustele ülesandeks muuseas korraldada järgmisi alad: veevarustust ning veevärki, kanalisatsiooni, apteeke, toiduainete müügikonti, pagaritöökodade asutamist, väikesi krediitpanku, majanduslikke tarbeasjade ladude asutamist (mitmesuguste masinate, põllutööriistade, kunstväetise, seemnevilja jne.) omavalitsustele. Peale ülalolevatele kuulub omavalitsuste võimkonda veel järgmiste majandusalade korraldamine tapamajade, pandimajade, supel-asutuste asutamine ning ülalpidamine, siis liiklemis- ning transportabinõude korraldamine (elektri-trammide, autobusühenduste, üüriautode jne.) elektrijaamade ja gaasivärkide asutamine ja ülalpidamine, mitmesuguseid toiduaineid valmistavate ning turustavate käitiste rajamine, muuseas ka aiamaajanduslikud käitised).

Seda väga laiaulatuslikku kava ei võeta iseenesest mõistetavalt omavalitsustele kohustusliku ülesandena, vaid üldise tegevusplaanina, mida omavalitsused on kohustatud teostama sel määral, kuivõrd see osutub ajakohasena ja ulatuses, mida võimaldab tegelik omavalitsuste rahanduslik seisukord.

Võttes arvesse eriti viimast asjaolu ja väga lühikest vaba Leedu omavalitsuste iseseisvat ja rippumatut teotsemisaega, ei saa nõuda, et seadusandlikul teel määratud tegevuskava oleks juba laiemas ulatuses teostatud, kuid alljärgnevalt üksikasjalisemast ülevaatest selgub, et Leedu omavalitsuste energiarikkale algatusele on õnnestunud omavalitsuste käitiste väljaarendamisele panna kindlad alussambad.

Vene ajal ei olnud üheski Leedu linnas veevärki ega kanalisatsiooni. Praegu aga Leedu pealinnas Kaunases, tänu linnaomavalitsuse energilisele algatusele ja tegevusele on varustatud moodsa veevärgiga kui ka kanalisatsiooniga. Ka Siaulia provintsilinnal on juba täiesti väljatöötatud kanalisatsiooni kava, mis aga raha puuduse tõttu senini veel realiseerimata. Rida teisi linnu kavatses järgneda Kaunase

eeskujule veevärgi ning kanalisatsiooni loomisel, niipea kui selleks avanevad vä- negi rahalised võimalused.

Leedu omavalitsuste piiratud rahalisi võimalusi iseloomustab kujukalt Kaunase linnaomavalitsuse kauaaegsed kavatsused ehitada kanalisatsiooni kas omal kulul omavalitsuse käitisena või anda kontsessioonilepingu alusel eraisikute kätte. Viimaks kontsessiooni vastased võitsid ja 1934 aasta sügisel alustati linnavalitsuse poolt töid Kaunase linna kanalisatsiooni võrgu loomisel, mis praegu üldjoontes juba viidud lõpule.

Seega Kaunase linna veevärk Leedu omariikluse aja saavutisi, mis päevakorra- le kerkis juba aastat viiskümmend tagasi, kuid vene siseministeeriumi ja sõja- väe võimude poolt alati takistati ja lõp- matuseni päevakorrast ära võeti ja lükati edasi, on nüüd Kaunase linna uhkus ja au.

Nagu näeme ka omariikluse ajal Lee- du pealinn ei suutnud niipea rahapuuduse tõttu lahendada ajakohaselt veevarustuse probleemi.

Alles 1928 aastal tehti algus torustiku panemisega ja 1929 aasta lõpul sai Kau- nase elanikkond kaua ihaldatud puhast ja tervishoidlikult laimata vett. Veevärgi arendamine ja vee tarvidus kasvas ja tõu- sis kiirelt, nii et juba kolme aasta pärast tekkis vajadus suurendada kaevude arvu, milledest linna varustatakse veega, ning tõsta pumbajaama võimsust uue aggre- gaadi muretsemise näol.

Tähtsamaid ja tulutoovamaid omava- litsuste käitisi on teatavasti elektrijaam- ad, mis sageli annavad rohkem kui 100% aastas puhaskasu.

Enne maailmasõda oli kõikidest Leedu linnadest ainult Kaunasel elektrijaam, mis oli eraettevõtja käes.

Leedu omavalitsuseasjadepeavalitsuse andmeil praegu on Leedus juba 95 elekt- rijaama, millest neli kuuluvad riigile, neli omavalitsustele ja 87 eraettevõtjatele. Oma elektrijaamad on vaid järgmisel viiel linnal: Siauliai, Panevezys, Raseiniai, Vil- kaviskis ja Kedainiai's. Suurim neist on Siauliai jõujaam, võimsusest teine kogu Leedus. Kaunase linn mainitud elektri- jaama ostis kontsessioonäärde käest alles hiljuti 750.000 liti eest.

Panevezys'i linna elektrijaam seisab kõikidest Leedu elektrijaamust võimsuse poolest kolmandal kohal. See jõujaam oli juba enne maailmasõda kavatsetud, kuid teostamist leidis kava ainult 1923 aastal — iseseisvas Leedus.

Vilkaviskis'e ja Raseiniai linna elekt- rijaamad on väiksemad ja ehitatud saks- laste poolt aastal 1916 ja okupatsiooni lõppedes, aastal 1918, üleantud linnaoma- valitsustele, milliseid hiljemalt suurendati ja moderniseeriti. Kedainiai linnavalit- sus on oma elektrijaama omandanud 1931 aastal, ostes selle oksjoni teel kolmeküm- neviie tuhande liti eest. Kõik teised oma- valitsused, kel puudub oma jõujaam, la- hendavad vooluvarustamise ülesande kont- sessioonilepingute sõlmimise teel riiklike ja eraseltside ning eraettevõtjate elektri- jaamadega. Need lepingud on sõlmitud pikema aja, 5 kuni 29 aasta peale, millega seoses on nende elektrijaamade peale pandud ka teataval määral rahalised kohus- tused omavalitsuste kasuks. Nad on ko- hustatud kontsessioonilepingu alusel and- ma maksuta ehk alandatud hinnaga voolu tänavate valgustamiseks; peale selle saa- vad omavalitsused ka osa elektrijaamade tuludest. Suurem osa Leedu elektrijaam- mu, nende seas ka kõige võimsamad, on sõlminud omavalitsustega kontsessiooni- lepingud, mille alusel nad peavad sulara- has üleandma omavalitsuse käsutusse kas teatava protsendi brutto sissetulekust ehk puhaskasust või jälle teatava kindla ühe- kordse aastase tasu. Nii näiteks maksab Kaunase elektrijaam linnavalitsusele ära- tarvitatud valgustusvoolu pealt 3,5% hin- nast ja peale selle veel 2% puhaskasust. Siauliai linnaomavalitsus sai elektrijaam- malt enne äraostu 7% voolu hinnast, Anyksciai ning Jonava omavalitsused saa- vad 2% puhaskasust. Mõned teised oma- valitsused saavad aga kontsessiooni alu- sel jõujaamalt igal aastal kindla summa (100 kuni 7000 litini, 1 litt = 60 Eesti senti). Leidub aga ka sääraseid lepin- guid, millega elektrijaam on kohustatud andma omavalitsusele vaid maksuta ehk eriti odavat voolu tänavate ning linna- omavalitsuse asutuse valgustamiseks. Ül- diselt aga on, nagu näha, vooluvarusta- mise korraldamine ka neile Leedu omava- litsustele tähtsaks tuluallikaks, kel puu- dub oma jõujaam. Kaunas näiteks saab sel teel aastas umbes 300.000 litti tulu ja Siauliai umbes 35.000 litti.

Tulutoovaks omavalitsuste ettevõtte- teks on osutunud ka apteegid. Kõigist 293 apteegist Leedus kuuluvad 16 omava- litsustele, neist 14 m a a o m a v a l i t s u s t e l e ja ainult kaks linnaomavalitsustele. Kõik need omavalitsuste apteegid on asu- tatud alles peale maailmasõda. Otsusta- vaks oli selle juures omavalitsuste soov —

viia alla arstirohtude hinnad. Ning see on õnnestunud. Sest igalpool, kus omavalitsus on asutanud oma apteegi, on ka eraapteegid tuntavalt oma hindu alandanud. Teiselt poolt on aga omavalitsuste apteekide asutamisel mänginud teatavat osa ka omavalitsuste rahalised huvid. Sest apteek on Leedus tõesti väga tulutoovaks äriks. Leedu omavalitsuste puhaskasu apteekidest ulatub kogusummas tuntavalt üle 100.000 liti.

Piltliku ülevaate omavalitsusasutuste poolt tervishoiu peale kulutatud summade kohta eelarve korras annab järgmine tabel:

	eelarve kogusumma 1922/28. a	kulutatud tervishoiu peale	%
Maaomavalitsused	37.774.000	11.573.000	30 %
Maakonnalinna	44.241.000	5.371.000	12,1 %
Vallaomavalit.-sed	35.237.000	769.000	2,1 %
Linnad vallaomav. õigustega	10.948.000	370.000	3,4 %

Summad on toodud littedes. Arvud räägivad küllalt selget keelt.

Järjekindlat väljaminekut tõusu tervishoiu alal vallaomavalitsuste eelarvete kokkuvõtetel näitavad järgmist:

1922. aastal	133.857 Lt.
1923. „	1.901.200 „
1924. „	2.451.791 „
1925. „	3.077.406 „
1926. „	2.209.448 „
1927. „	3.442.377 „
1928. „	3.868.676 „

Kokku 18.084.755 Lt.

Kahjuks puuduvad viimaste aastate kohta kokkuvõtted.

Kõige suuremat elevust avaldub maa-konnaomavalitsuste tegevuses tervishoiu alal kuna nende ülalpidamisel on rida haigemaju, kus muuseas vaesem kiht leiab tervishoidliku abi kas väikese tasu (ambulaatoorsel ravimisel) ehk ka täiesti tasuta kliinilist ravi.

Vallaomavalitsused muretsevad peaaugult tuluallikaid oma elanikkonna haiglates ravimiseks, mis sellele vaatamata käib neile ikkagi üle jõu. Nii ainuüksi 1. jaan. 1927. a. tõusis vallaomavalitsuste kehvemate kodanike ravikulud haiglates peaaegu ühe miljoni litini, mis aasta eelarvest moodustas 14,3%. Haiglates pike-maajalisel ravimisel oli haigeid 80.000 ja ambulatoorselt 30.000.

Kuigi Leedu omavalitsusseadus näeb ette ka krediitasutuste asutamise omava-

litsuste poolt, ei ole aga sel alal peaaegu midagi tehtud, mis seda imelikum ja võõrastavam, et omavalitsused on alaliselt kannatanud raha ning krediidi puuduse all. Oma krediitasutuste asutamine peaks sellepärast Leedu omavalitsustele olema õieti eluküsimuseks. Takistuseks on nähtavasti see asjaolu, et omariikluse ajajärgul on siginenud hulgal määral era-panku, peaauglikult ühispankade näol, nii et omavalitsuspankadele ei jätku ruumi. Suuremais linnades, nagu Kaunas, Siauliai, Panevezys, oleks linnapanga asutamine veel võimalik, kuid Kaunase linna-omavalitsuse sellekohane esitis ei leidnud ministeeriumi kinnitust. Kõige selle tõttu Leedu omavalitsustel on seni ainult üks krediitasutus, nimelt Kaunase pandimaja, mis asutatud 1925 aastal põhikapitaliga 200.000 litti.

Käitiskapitali suurendamiseks võetakse ka hoiumme vastu, mis 1. jaanuariks 1931. aastal on ulatunud 548.000 litini.

Liiklemisolude korraldamisel omavalitsused on näidanud suuremat aktiivsust, kuigi oma liiklemiskäitiste asutamine ei osutunud omavalitsustele krediidi puuduse tõttu laiemas ulatuses võimalikuks. Vene ajal töötas vaid Kaunases kontsessiooni alusel hobutramm.

Kauaaegne vaieldus Leedu iseseisvuse ajal, millega asendada „konkat“, kas elektritrammiga või autobussidega, lõppes autobussi võiduga. Omavalitsus määrab kindlaks autobussi-liinid ning sõidukite arvu igal liinil ja annab liiklemise korraldamise sel näol eraettevõtjate kätte kontsessiooni näol. Selliselt on autobusside liiklemine korraldatud Kaunases, Panevezys ja mujal. Ka maal omab autobus liiklemisvahendina järjest kasvava tähtsuse, mispärast ka seadus kohustab omavalitsusi asutama autobussi-jaamu. Kaunasel on juba aastat 6—7 oma autobussijaam, mis annab linnale puhaskasuna aastas umbes 10.000 litti (1930. a. andmeil). Siauliai aga pidi rahapuuduse tõttu autobussijaama asutamise ning ülalpidamise jätma kolmeks aastaks eraettevõtjale, saades kontsessioonäriks selle eest aastas 8350 litti. Seadusliku kohustuse tõttu on Leedus autobussidejaamade arv kasvamas, kuid omavalitsuste aktiivsus sel alal on pidurdatud rahavähesusega ning krediidi puudumisega.

Teistest omavalitsuste käitistest väärivad tähelepanu ja mainimist tapamajad. Omavalitsustel on 15 tapamaja, milledest kõige suurim Siauliai linna oma.

Peale ülalloetletute on Leedu omavalitsustel veel rida mitmesuguseid väiksemaid käitisi. Kaunase linnaomavalitsusel on oma mehaanika töökoda ja Siauliai linnal turbatööstus, mitmel maaomavalitsusel on oma piimatööstused. Zarasai linnaomavalitsusel on tööstus betoon-torude ning plaatide valmistamiseks. Maaomavalitsustel Kedainiais ja Rakiskis on oma telliskivi tööstused. Maaomavalitsusel Mazeikiiais on 1931. a. alates oma kinoteater. Sellega on antud vaid mõned näited, milledele võiks veel palju teisi juurelisada.

Kokkuvõttes võime nentida, et absoluutselt võetuna ei ole Leedu omavalitsuste aktiivsus üldkasulikkude käitiste loomisel ning ülalpidamisel veel kuigi laia ulatuse võtnud. Kuid arvestades kirjutuse alul mainitud raskendavaid ning pidurdavaid asjaolusid, eriti aga seda, et omavalitsustel tuli suuremalt jaolt alustada töid täiesti algusest peale, peame jõudma otsusele, et Leedu omavalitsused on saavutanud tunnustamisväärseid tulemusi, millega on pandud kindel alus omavalitsuste käitiste edaspidisele arenemisele.

Kas on tarvilik pärijate kohtulik pärimisõigustesse kinnitamine hoolekande lõpetamiseks.

H. Melesk.

Sel küsimusel on suur tähtsus meie vallakohtute ja linna vaestelastekohtute praktikas, sest on ju nende toimetuis väga palju sarnaseid akte, mille päranditombu varaväärtus ei ulata üle paarisaja krooni, pealegi kus vallakohtul kõik pärijad teada, kes asuvad kohapeal ja nüüd kerkibki küsimus, kas on tarvilik pärijate kohtulik kinnitamine pärimisõigustesse, et lõpetada hoolekande toimetust, et hooldajat ametist vabastada ja pärandvara pärijatele üle anda (kui ta veel nende valduses ei ole).

Meie vallakohtute ja linna vaestelastekohtute praksis antud küsimuses on väga lahkuminev, — mõned nõuavad pärijate kohtulikku pärimisõigustesse kinnitamist, teised aga mitte ja peab ütlema, et nende viimaste arv on väga väike. Mõned rahukogud on aga asunud seisukohale, et pärandvara hooldamise lõpetamiseks on pärijate kohtulik kinnitamine pärimisõigustesse tarvilik. Mis puutub meie kõrgema kohtu, Riigikohtu, praktikasse, siis minu teada seal sarnast küsimust veel lahendada ei ole olnud. Oma terves reas otsustes on Riigikohus küll otsustanud, et seadusjärgsed pärijad võivad, kui nad selleks tarviduse leiavad, kohtu poole pöörata palvega pärimisõigustesse kinnitamiseks, aga kohustatud nad selleks ei ole (Riigikohtu ts. os. t. 177/23, nr. 209/26), kuid sellega ei ole lahendatud veel ülestõstetud küsimus.

Alljärgnevates ridades katsun praegust maksvate seadusnormide põhjal ära näidata, et pärijate kohtulik pärimisõigustesse kinnitamine ei ole sugugi tarvilik eeldus selleks, et hoolekande toimetust lõpetada, pärandvara hooldaja poolt pärijatele üle anda ja hooldajad ametist vabastada.

Endise Vene valitsuse ajal, kus oli Vallakohtu seadus täies ulatuses maksmas, oli küll Vallakohtu seaduse § 227 põhjal maksmas sarnane kord, et hoolekande alla võetud pärandvara valdamisele võisid pärijad asuda alles pärast nende kohtulikku pärimisõigustesse kinnitamist. Sarnane kord oli võib olla seletatud seega, et siis pärimisõigustesse kinnitamine allus sama vallakohtu võimkonda, millele allusid ka hoolekande asjad, ja see sündis teatavas lihtsustatud korras. Nüüd aga on maksvuse kaotanud Vallakohtu seaduse §§ 227—237, kohtuministri ringkirjaga 20. jaanuarist 1919. a. (R. T. nr. 4 — 1919. a.) ja samuti Vallakohtu seaduse §§ 220—226 Ajustise Valitsuse korraldusega 18. novembrist 1918. a. (R. T. nr. 1 — 1918. a.), ja ka Vallakohtu seaduse §§ 238—241

Tunnistades eeltoodud seaduse normid maksvusetaks, allutati nüüd pärimisõigustesse kinnitamise asjad ka vallapiirides asetsevate pärandite ja vallakodanikkude suhtes kohaliku rahukohtuniku võimkonda Tsviil kp. seaduse korras ja Balti eraseaduse alusel, mis pärast tuleb antud küsi-

muse lahendamisel otsida vastust viimatinimetatud kahest seadustikust.

Balti eras. §§ 2621—2639 üldise mõtte järgi ei ole pärijate kohtulikku pärimisõigustesse kinnitust selleks mitte tarvis, et nad võiksid pärandvara omada. Kui pärijad aga soovivad või leiavad selle tarviliku olevat siis võivad nad vastava palvega kohtu poole pöörata kes siis talitab Tshiv. kp. s. §§ 2019—2023 ettenähtud korras. Sunduslik see aga pärijatele ei ole (Riigik. ts. os. t. 177/26). Seega on pärijate pärimisõigustesse kinnitamine pandud täielisse rippuvusesse pärijate enda tahtest; kui on aga tehtud pärijate üleskutse, siis võib pärijate kinnitamine sündida alles pärast üleskutse tähtaega (Balti eras. §§ 2598, 2619, 2620). Pärandi saamiseks on tarvilik ainult pärijate tahteavaldust pärandi vastuvõtmise kohta ja sarnast tahteavaldust on võimalik teha kas suusõnaliselt, kirjalikult või isegi vaikides tegude kaudu, millest võiks välja lugeda, et teatud isik end pärijaks loeb (Balti eras. § 2625). Ka endine vene senat reas oma otsustes oli asunud seisukohale, et Balti eraseaduse järgi pärija, kes on võtnud pärandi vastu ei tarvitse selleks erilist kohtulikku kinnitamist.

Eeltoodud seisukohale paistab küll nagu vastolus olema Balti eras. § 2598, kuid lähemal vaatlemisel osutub ka see mitte õigeks. Selle paragrahvi usul, et hooldamisele võetud pärandvara pärijatele kättemise eel peab käima pärijate kohtulik kinnitamine pärimisõigustesse, ei ole maksev mitte igal juhul, vaid ainult neil kordadel kui pärijad on pärimisõigustesse kinnitamise asjas juba pööranud kohtu poole nõudega, mida näitavad selles paragrahvis tarvitatud sõnad Lits otõskivajustshih nasledstvo“, sest sama sõnaga „otõskivat“ on väljendatud kohtu kaasabil pärimisõigustesse kinnitamise nõudmise mõiste ka Balti eras. § 2593, 2604, 2605 jne., millised paragrahvid on paigutatud peatükki „ob iske o nasledstve,“. Kõnesolevat paragrahvi (2598) võis vahest enne Baltimaa kohtureformi uuendamist (9. juuli 1889. a. seadusega) laiemas mõttes seletada, mitte aga enam nüüd, kus 9. juuli 1889. a. seaduse § 282 (praegu Tshiv. kp. s. § 2019) järgi on pärijate kohtulik kinnitamine võetakse ette pärijate soovil. Sel-

les mõttes on ka Balti eraseaduse 1912. a. ametlikus järjes, leheküljel 68 täiendatud tähendatud seaduse § 2598 endine, 1864. a. väljaande tsitaat uue tsitaadiga, mis juhib eelpool tähendatud § 282-le (praegu Tshiv. kp. s. § 2019).

Balti eras. § 2598 järgi pärandvara hooldamise lõpetamise ja pärandvara hooldajate poolt pärijatele üleandmise suhtes seatakse pärijate kohtulik pärimisõigustesse kinnitamine absoluutseks eelkäivaks tingimuseks siis 1) kui on tegemist testamendijärgsete pärijatega, 2) kui on seadusjärgsete pärijate suhtes tekkinud vaidlusküsimus, 3) kui on tehtud pärijate väljakutse (Balti eras. §§ 343, 2597, 2619, 2620, 2629, 2692, Tshiv. kp. s. §§ 2011, 2020, 2021). Teistel juhtudel seadus ei nõua, et hoolekande toimetuse lõpetamine, hooldamisel oleva pärandvara üleandmine pärijatele ja hooldaja ametist vabastamine peaks olema rippuvuses pärijate kohtulikust pärimisõigustesse kinnitamisest. Kui seadusjärgsed pärijad on vaestelastekohtule teada ja avaldavad oma nõusoleku pärandi vastuvõtmiseks ja ei ole seaduslikke takistusi hoolekande toimetuse lõpetamiseks, siis võib vallakohus hoolekande toimetuse lõpetada. Kui asuda aga vastupidisele seisukohale, siis oleks tegelikus elus üldse väga raske lõpetada väikeste ja tühiste pärandvarade (mõni laud, tool, vanker jne.) kohta seatuid hoolekandetoimetusi, sest see oleks seatud ilmaaegsete kohtukuludega pärimisõigustesse kinnitamise alal ja suure ajakulutusega, mida pärijad ei taha või lihtsalt ei suuda kanda ja mille tagajärjel soovimatult alaliselt suureneks vallakohtutes lõpetamata hoolekandetoimetuste arv ja ühtlasi ilma kasuta asjale enesele läheks liiga koormavaks rahukohtunikkuude töö tühistele päranditele pärijate kinnitamise alal.

Kõigil eelöeldud põhjusil jõuamegi lõppjäreldeusele, et pärijate kohtulik pärimisõigustesse kinnitamine ei ole sugugi tarvilik eeldus hoolekandetoimetuse lõpetamiseks, pärandvara pärijatele üleandmiseks ja hooldaja ametist vabastamiseks välja arvatud ülaltoodud erandid ja juhud, kus pärijate kinnitamine on tarvilik mõningail seaduses ette nähtud põhjustel.

Millisest momendist loetakse abielu sõlmituks.

V. A—on.

Meil teatavasti „abielu loetakse sõlmituks peale abielu registreerimise akti allakirjutamist“, s. o. sellest hetkest, kui abieluaktile on kirjutatud alla pruutpaar, tunnistajad ja perekonnaseisuametnik. (Perek. sead. juhtn. § 42 III lõik, „R. T.“ nr. 48 — 1926.) Siit näeme, et peatähendus antakse, mitte pruutpaari suulisele lepingule, vaid koostatud aktile. Sellane kord pole aga kõikjal. Saksamaal näiteks loetakse abielu sõlmituks momendist, mil mõlemad abiellujad on kostnud „jah“. Loomulikult on sellane kord maksuma pandud ka teatud motiivvel. Neist motiivest kõneleb ajakirjas „Zeitschrift für Standesamtswesen“ dr. W. Tema leiab, et paljud ei mõista vastata küsimusele, millisest momendist loetakse abielu sõlmituks ja arvamused sel alal võivad lahku minna. Mõned arvavad, et abielu loetakse sõlmituks, kui allkirjad on antud (praegu meil maksev kord), teised jälle momendist, kui perekonnaseisuametnik akti eel käinud sõnalise osa on lõpetanud ja kolmandad, kui mõlemad abiellujad on lausunud „jah“. Selgitust selle kohta annab Saksa Tsiviilseaduse § 1317, I lõigu, I lause, kus on öeldud, et „abielu sõlmitakse seeläbi, et abielludasooivjad isikud mõlemad isiklikult oma juuresolemisega perekonnaseisuametniku juures tõendavad, et nad soovivad abielluda“. Abielu sõlmitakse, tähendab, abielludasooivjate avalduse järgi. Silmapilgul, kui abiellujad aktile alla kirjutavad, nad on juba ammugi abielus. Kui abielludasooivjad on lausunud „jah“ ja kui perekonnaseisuametnik on öelnud, et nad Tsiviilseaduse põhjal on nüüd õiguslikult seotud abieluinimesed, siis ta selle ütelsega kaugeltki pole sõlminud abielu. Ta juhib ainult tähelepanu varemalt tõeliselt toimetunud abielusõlmimisele. Perekonnaseisuametniku ütelsele pole seega konstitutiivne, täh. seadust põhjendav, vaid ainult deklaratiivne tähendus.

Millisel momendil on siis lõpuks abielu sõlmimine? Alul küsib perekonnaseisuametnik peigmehelt, kas ta on nõus abielluma pruudiga. Peigmees vastab „jah“. Siis abielu pole veel sõlmitud. Nüüd pöördub perekonnaseisuametnik küsimusega pruudi poole, ja kui viimane annab „jah“ vastuse, siis ongi abielu seaduslikult sõlmitud. Pärast seda „jah“ vastust pole enam mingit tagasipööret.

On tähtis, et abielu sõlmimine sünniks õige lühikese aja vahemikus. Võtame näiteks järgmise juhtumi: pruut on raskesti haigestunud väljaspool abielu sünnitatud lapse pärast, kelle isaks tunnistab ennast peigmees. Abielu peab sõlmitama enne pruudi võimalikku surma. Haigevoodi juurde ilmunud perekonnaseisuametniku küsimuse peale on peigmees juba kostnud „jah“. Pruut on väga nõrk, aga siiski veel mõistuse juures. Ta suudab veel perekonnaseisuametniku küsimusele kosta „jah“ ja kohe selle peale langeb ta minestusse, millest enam ei ärka või sureb samal momendil. Perekonnaseisuametnikul polnud enam võimalust koostada akti ega ka deklareerida, et abielu on sõlmitud. Jääb võimalus, et aktile kirjutavad alla ainult elusolev abielupool, tunnistajad ja perekonnaseisuametnik. Muidugi tuleb akt varustada ka juhtunud olukorra märkusega. Abielu on siiski sõlmitud, sest otsustav on see, et mõlemad abielludasooivjad on perekonnaseisuametniku ja tunnistajate juuresolekul tõendanud, et soovivad abielluda. Nüüd on ka laps seadustatud. Peigmees, õigem nüüdne lesk, pärib $\frac{1}{4}$ surnu varandusest ja lapsel on õigus nüüd isalt ja tema sugulasilt pärandust saada. Kõik need õiguslikud tagajärjed poleks tekkinud, kui pruut poleks jõudnud vastata „jah“. Ehk teine näide: Pruut on öelnud ametniku küsimusele „jah“. Mõni moment hiljem kukkub perekonnaseisuametnik surnuna maha. Tal polnud enam võimalik akti koostamist lõpetada ega deklareerida, et abielu on sõlmitud. Eriti peab jääma sissekanne tema allkirjata. Tema allakirjutamist aga ei või teine asendada. Ka kohtu märkus akti äärele ei või midagi muuta. Aga siiski on ka sel juhtumil abielu sõlmitud, sest mõlemad abielludasooivjad on oma „jah“ vastuse annud. Lubatud on sel juhtumil uuel perekonnaseisuametnikul koostada uus akt, et abiellunuil oleks oma abiellumise kohta võimalus saada ka tõendavaid dokumente. Kui aga meespool sureb enne korduvat akti koostamist ja mehe vanemad ja sugulased lesele pärandust ei luba, põhjendades, et abielu sõlmimine pole lõpetatud, siis tuleb lesel oma õigusi kaitsta kohtu ees tunnistajate kaasabil, kes abielu sõlmimise juures viibisid. Ja sellest aitab.

Nagu nähtub eeltoodust, sihib Saksa seaduseandlus selle poole, et abielu sõlmimine sünniks võimalikult lühema aja vahemikus, et sellega viia tekkidavõivaid keerukaid olukordi miinimumini.

Teiseks on huvitav märkida ka veel seda, et peatähendus antakse mitte koostatud aktile, vaid pruutpaari deklaratsioonile, s. o. pruutpaari suusõnalisele kokkuleppele, milline harilikult fikseeritakse abieluakti näol kohe peale kokkulepet, s. t. peale „jah“ sõna ütlemist, kuid milline akt võidakse mõningail juhtumel koostada või allakirjutada ka hiljem, ilma et see lepingu maksimahakkamise momendile avaldaks mingit mõju.

Vallaomavalitsuste ümberkorraldamise aluseid.

H. Melesk.

Omavalitsuste reformiga on lähedases seoses valdade ümberkorraldamise küsimus. Juba aastate eest töötati välja uus vallaomavalitsuse seaduse eelnõu, kuid maksvat seadust sellest ei saanud, sest mitmesugustel põhjustel viivitati selle vastuvõtmisega. Vallaomavalitsuse reformi teostamise peamiseks takistuseks oli osalt ka maavalitsuste saatuse küsimuse lahendamatus, mida on korduvalt edasi lükatud, kuid mis jällegi päevakorraks kerkib kui hakatakse juttu tegema vallaomavalitsuse reformist. Siinkohal peab märkima, et küsimuse lahendamine peaks viidama veel laiemale alusele ja käsile võtma kogu meie valitsemisaparaadi ümberkorraldamise küsimus. Senini on ümberkorraldamiste ja kaotamiste oht hõljunud peamiselt omavalitsuste peal, kuna riiklikud asutised on sellest suuremalt jaolt puudutamata seisnud, ehkki ka seal vajab palju parandust. Nüüd kus vallaomavalitsuste reform ei tohiks enam olla mägede taga, on paras aeg peatuda nende küsimuste juures, mis peaks käsitusele tulema vallaomavalitsuste ümberkorraldamisel.

Vald kujundab endast meil tähtsama omavalitsuse üksuse, millele toetuvad kõik teised omavalitsused ja mida paremini on korraldatud see üksus, mida elujõulisem ta on, seda kergem on selle peale konstrueerida teisi üksusi ja lõpuks kogu riigi valitsemisaparaati. Kui alus tugev, siis ka ehitis seisab kindlalt ja — ümberpöörduvalt. Teotsemine vallaomavalitsustes oli selleks ainsaks kohaks, kus võidi varemadel aegadel omada teadmisi ja kogemusi, mis leidsid hiljem kasutamist, kui oli saavutatud iseseisvus.

Esmajärjekorras tuleb fikseerida valla suurus, mille omakorda tingivad need ülesanded, millised pandaks vallaomavalitsuste peale. Valla suuruse kohta olen juba kirjutanud „Maaomavalitsuses“ (nr. 6

— 1933. a.), mis pärast selle küsimuse juures praegu pikemalt ei peatu, tähendan ainult niipalju, et liiga suure valla juures kaob kodanikke ühendav side ja elanikkond ei moodusta enam ühtlast kompaktselt massi, sest nad muutuvad üksteisele võraks ja see hävitab ühtekuuluvuse tunde. Mida kindlamini on liitunud valda moodustav elanikkond, seda paremate tagajärgedega võib vallaomavalitsus teostada. Viimasel ajal on kuulda olnud, et vallaomavalitsuse reformi teostamisel 25 protsenti valdade üldarvust kuuluvad kaotamisele, seega tahetakse teostada suure valla loomist, mida ei saa aga kuidagi pooldada, sest selle tagajärjel terve rida täitsa elujõulisi valdu kuuluks liitmisele teiste valdadega. See tooks loodetavate kasude asemel kindlasti kahju ja sellest mõttest tuleks kindlasti loobuda. Võttes keskmise valla suuruseks valla 1500—3000 elanikuga, võime kindlad olla, et see tagab kõige paremaid töö tulemusi vallaomavalitsuste töös.

Teise küsimusena tuleb lahendada valla ülesannete küsimus. Aasta-aastalt on valdade peale pandud järjest uusi ülesandeid ja praegune tendents on suunitud sellele, et valdade tööd suurendada. Ei oleks meil vallaomavalitsusi, kui palju riiklikke asutusi tuleks luua, et kõiki neid ülesandeid täita, mida praegu vallaomavalitsused täidavad. Ei ole ühtegi ministrium, kelle ülesandeid ei tule vallaomavalitsusel täita, olgu see põllutöö-, teede- või kaitseministeerium, igauks neist on pannud vallaomavalitsuse õlgadele terve rea ülesandeid, mida vallad täidavad oma igapäevase töö kõrval. Aasta-aastalt on läinud terve rida ülesandeid ka kohapealsetelt riiklikelt asutustelt vallaomavalitsustele üle, mis on suureks kerenduseks kodanikele, kes selle tagajärjel saavad need küsimused lahendada vallaomavalitsustel, mis ei tingi enam sõitu maakonna

keskusesse. Kõik need ülesanded, mis seotud kohaliku valitsemisega ja mis ei tingi oma iseloomult eriasutiste loomist, tuleks vallaomavalitsuse kätte anda, sest mida rohkem on riikliku võimu teotsemisel läbi viidud deentralisatsiooni põhimõte, seda parem see on. Vallaomavalitsus suudab kohal paremate tagajärgedega töötada kui seda suudab teha riiklik asutis, sest esimesel on paremini teada ja tunda kohalikud olud, ümbrus ja isikud, mis kõik kergendab tööd ja teeb selle tagajärjerikkamaks. Veel praegugi on riiklike asutiste käes terve rida funktsioone, mida otstarbekohasem oleks üle viia omavalitsuste peale, et seega saavutada kulude alal kokkuvõtteid ning korraldada otstarbekohasemalt tööd.

Vallaomavalitsuse õlgadele ei saa aga teiselt poolt veeretada ülesandeid piirilt, sest siis ei suudaks ta enam tegutseda ja töö jääks tegemata ehk täidetaks lohakalt. Kindlalt piiritletud ülesannete kompleks, mis vastab vallaomavalitsuse kande- ja tegevusjõule ja mille sihiks kohaliku ülesannete lahendamine, peab olema selleks mõõdupuuks, mis määrab vallaomavalitsuse ülesannete hulga ja iseloomu.

Vallaomavalitsuste tagajärjerikka tegevuse suuremaks takistuseks on tulude puudus. Praegusel ajal nii riik, omavalitsused kui ka eraisikud kannatavad majanduslike raskuste all. Ei saada kuidagi raha igapäevaste ülesannete täitmiseks, rääkimata veel teiste suuremate ülesannete teostamisest. Omavalitsused püüavad praegu kõiki neid kulutusi, mida võimalik edasi lükata, tegemata jätta, et see-

ga kergendada ajutiseltki endi seisukorda. Praegust omavalitsused teevad ainult seda, mis just hädatarvilik ja möödapääsematu ning ilma milleta ei saa läbi.

Vallaomavalitsuste tulud koosnevad peamiselt maksudest ja riigi toetustest. Kuna esimesed moodustavad vallaomavalitsuse peamise tuluallika, siis tuleb just nendele pearõhk panna. Meie maksusüsteem on segipaisatud, maksuliike on palju: nii riik kui ka omavalitsused tihti maksustavad ühte ja sama objekti. Et vallaomavalitsused saaks vabalt tegutseda, selleks tuleb luua sarnane maksusüsteem, mille juures omavalitsustele oleks kindlustatud kindlad tulud määral, mis võimaldavad neile vaba tegutsemise ega sunni neid hankima riigilt toetusi. Praegust aga riiklikud toetused sagedasti esinevad omavalitsustele päästeankruna. See olukord viitab sellele, et meie omavalitsustele ei ole kindlustatud küllaldasel määral sissetulekuid. Et seda kurba nähet kõrvaldada, selleks tuleks maksusüsteem muuta. Kui oleme jõudnud olukorrani, kus omavalitsustele on kindlustatud sissetulekud küllaldasel määral, siis võivad omavalitsused ka tulemusrikaste tagajärgedega töötada.

Vallaomavalitsuse reformi teostamisel tuleb silmaspidada, et vallad selle tagajärjel saaks tõesti elujõulisteks ja tugevateks. Vallaomavalitsus on meie valitsemisaparaadi alus ja peatugi. Rohkem võimu kohapealsetele omavalitsusasutustele, rohkem tähelepanu pöörata nende hädadele ja muredele, siis võime kindlad olla, et täituvad kõik lootused, mis meie omavalitsuselt nõuame.

Vallasekretäride palgaküsimusest.

Asi, mis kuidagi ei nihku paigast ja on seisnud surnud punktil meie riigi algpäevist kuni senini, millele on osutatud vähe tähelepanu, on meie vallasekretäride, nende abide ja teiste vallaomavalitsuse kantseleitööjõudude palgaküsimus. Selle üle on kirjutatud küll aeg-ajalt „Maaomavalitsuses“, kuid sellega on piirdunudki kogu asi. Vähemalt pole midagi muud ulatunud avalikkuseni ses asjas. Sekretäride palgaküsimus pole leidnud kohast ja õiglasi lahendusi senini.

Kunagi ei ole tähtsusetu, kas vastav töömees saab õiglase tasu, või peab ta leppima tasuga, mis ei vasta tema töökoor-

male ja pealepandud ülesannetele. Kuidas töö, nõnda peab olema ka palk. Ja ega tööst vallasekretäril ei ole kusagil ega kunagi puudu, seda tõsiasi teab igüks, kes vähegi tunneb asja ja ei maksa teha sellest pikka juttu. Kuid asi, mis sunnib mõtlema, on see, et vallasekretäride tasutingimused ei vasta kaugelgi nende ülesannetele ja tööle; nad on märksa puudulikud, kui tõepoolest peaks olema. On mõnelpool isegi vähemad, kui politseikordnikul või ministeeriumi uksehoidjal ja mailean, et sarnane seisukord ei saagi olla õiglase, kuna ta on koomiline.

On selge, et vallasekretäride tasutin-

gimusi ei saa kõrvutada riigiteenijate omadega, et meie riigiteenijad on asetatud hoopis paremasse seisukorda, võrreldes vallasekretäridega ja nende abidega, milline asja seisukord ei ole põhjendatud millegiga. Võrreldes riigiteenijatega vallasekretäride töö ja kohustused on umbes sarnased ja igatahes mitte kergemad, enam juba raskemad, kui võtta arvesse maaolusid, kus tööaega ei saa piirata kellaajaga, vaid tihtilugu tuleb teenida kodanikke igal ajal. Ka on kõvaks pähklis ametpuhkuse küsimus, sest see on raskestilahendatav ja paljudel kordadel täiesti võimata läbiviia. Igakord pole võimalik saada asetäitjat, samuti vallad ei soovi kanda erakorralisi kulusid, mida tekitab asetäitja palkamine ning teinekord asetäitjal ei ole võimalik ilmuda kauge vahemaa tõttu, kuna selle all kannataks tema oma asjaajamine. Lõpuks ei olegi mõtet minna puhkusele, kui tagasi tulles ootab ees tegemata töö, sest vaevalt küll asetäitja tahab ja suudab tungida temale võõraste asjade sisusse, ta kindlasti piirdub ainult jooksvate asjade ajamisega. Tean, et lõviosa vallasekretäre ja nende abiseid veel kunagi ei ole saanud tunda ametpuhkust ja mõnigi neist on varisenud hauda enneaegselt. Sekretäre, kes on kordki olnud ametpuhkusel, tuleb otsida. Neid on äärmiselt vähe.

On kujunenud ebaloomulik olukord: töökoorem vägisi kipub ületama riigiteenijate oma, kuid tasutingimused on hulga halvemad ja puudulikumad kui riigiteenijatel. Puudub arstiabi korraldus, perekonnaabiraha ja vanustasu peaaegu kõigis maakondades. See on korraldatud osaliselt ainult paaris maakonnas. Ka rahapalga normid ei ole veel senini ühtlustatud üle riigi, ega seisa need juba ammugi kooskõlas praeguse rahaväärtusega ning sekretäridelt nõutava töö ja vastutusega. Et palgad on normeeritud igas maakonnas omal määral ja pealegi äärmiselt juhuslikult ning puudulikult, mis tundub võõrastavana, siis tõesti on aeg niikaugel, et ka siin tuleb luua õiglane ja ühtlane kord.

Eelkirjeldatud olukorda ei saa põhjendada millegiga. Ta on tekitanud kibedustunde sekretäride seas ja kõigile neile paistab, et nende rasket tööd ja vaeva on senini alahinnatud, ega ole arvatud neid vääriliseks seista ühel astmel riigiteenijatega. Opetajate palga suhtes me ei näe sarnast virr-varri ja neil on asi ses suhtes korras. Nemad ja riigiteenijad viibi-

vad enam-vähem inimväärses tingimustes, mida kuidagi ei saa öelda vallasekretäride kohta, eriti, kui kriipsutada alla rasket ametpuhkuse küsimust.

Vallasekretärid, nende abid ja kantseleiametnikud tuleks liigitada palga suhtes samuti kui riigiteenijad ja nad viia teatud riigiteenijate palgaastmete alla, neile maksta perekonnaabiraha, vanustasu ja neile korraldada arstiabi ning puhkus ühtlastel alustel riigiteenijatega. Sarnaselt on see juba korraldatud meie naaberriigi Lätis, kus olud meile sarnased.

Siin võiks kerkida üles küsimus, kas kõik meie vallad üldse suudavad maksta oma kantseleitööjõududele õiglast ja väärilist tasu, mis ligikaudseltki vastaks tehtavale tööle ja selle tähtsusele. Kas ei teki sellest ülesaamata raskusi meie valdadele? Leian, et kõik vallad ei suuda seda, kuna tulud on vägagi piiratud. Usun aga, et asi on ikkagi igati ülesaadav ja lahendatav täiel määral alltoodud kaalutlustel.

Põhiseaduse § 75 põhjal linna-, alevi- ja vallaomavalitsuste kaudu teostab valitsemist kohal riigivõim, kuivõrt seaduses selleks ei ole loodud eriasutusi. Nii ütleb meie riigi Põhiseadus ja nõnda on see tegelikult. Suur ja tähtis osa meie riigielu avaldustest leiab lahendamist just vallaomavalitsuste kaudu; juba sellepärast, et oleme põllumajanduslik riik ja meie rahva enamus elab maal, valdades. Valdadel lasuvad määratu suured ülesanded, mida nad täidavad riiklikkul ülesannetel kohal, nagu: hoolekande, tervishoiu, hariduse, teede, posti, tuleõrje, riigimaksude, vahialuste, riigikaitse, riigivalimiste, perekonnaseisu ja paljudel muudel aladel. Võib öelda ilma igasuguse liialduseta, et kaugelt üle poole osa vallaomavalitsuse tööst ja tegevusest on puhtriikliku iseloomuga, kogu riigi huvides ja täidetakse valdade poolt riigile tasuta. Kui panna tähele, et nende ülesannete edukas ja laitmatu täitmine nõuab meie valdadelt suuri majanduslikke pingutusi ja jõukulutusi, valla piiratud tulude juures, siis midagi ei saa olla arusaadavam ja igale mõtlejale selgem, et siin peab tulema abiks riik ja kandma väikegi osa üldistest kuludest, mida nõuab tema ülesannete täitmine valdades. Ei ole ülesaamatu, et riik võtaks oma kanda vallasekretäride palgad, kas terves ulatuses ehk osaliseltki. Opetajate palkade suhtes on see viidud läbi juba ammugi, seega peaks olema seda ka siin, seda enam, et vallasekretäre on vaid väike

protsent, võrreldes õpetajate arvuga. Selle riigi kanda võtmine ei peaks sünnitama ülesamatuid raskusi riigile, küll aga oleks lahendatud üks valusamaid küsimusi meie valdade ja vallasekretäride suhtes.

Jään lootma, et käesolevad read aitavad valgustada vallaomavalitsuste kantseleitööjõudude tõelikku olukorda ja aitavad osaliselt kaasa ka selle parandamiseks. *Peroonus.*

Valdade elujõulisemaks muutmise poole.

„Päevalehes“ Nr. 174 k. a. käsitatakse valdade ümberkorraldamise küsimust ja jõutakse tulemusele, et meie valdade elujõulisemaks muutmise otstarbel tuleks umbes pool praegustest valdadest koondata ning liita naabervaldade külge. See on küll veidi julge mõte, mis seni meie vallaomavalitsuste ümberkorraldamise suhtes avalikkuse ette on pääsenud, aga lähemal vaatlusel paistab siiski, et meie valdade praegusest seisukorrast välja minnes küsimus ka sellest seisukohast põhjalikumalt selgitust väärib.

Ametlikkude kokkuvõtete järgi on meil Eestis praegu 375 valda. Nendest on tervelt 306 valda sarnased, kus keskmine elanike arv ulatab kuni 2800, 40 vallas tõuseb keskmine elanike arv 2900 peale, 18 vallas — 3000 peale ja 11 vallas — 6000 peale. Kui arvesse võtta, et viimasel ajal on arvamisi avaldatud, et keskmine elanike arv meie valdades peaks olema 3000, siis jõuamegi tulemusele, et kaugelt suurem osa meie praegustest valdadest nõuab ümberkorraldamist ja suuremaks paisutamist, et suutelised olla täitma neid laialdasi ülesandeid, mida elu nendele peale paneb.

Teisest küljest paistab aga meie praeguseid valdu lähemalt vaadeldes silma see omapärane asjaolu, et paljud meie praegustest valdadest, eriti Lõuna-Eestis, on oma kujult vägagi iseäralised. Nad on sarvilised, pikad ja kitsad ning looklevad ussitaoliselt oma naabrite vahel. Vaadake, näiteks, meie valdade kaardil Uusna valda Viljandimaal, mis on küll oma 15 km pikk, kuid vaevalt 2 ja paiguti isegi vähem kui pool km lai. Ja sarnaseid siiruvirulisi valdu leidub veel teisi.

Veel kummalisemad on aga Lõuna-Eestis n. n. „lapp-vallad“. Need on vallad, millest üks lapp asub siin, teine teisel maakonna piirides laialipaisatult. Sarnaste „lappvaldade“ poolest on kõige rikkam jällegi Viljandimaa, kus 8 valda koosnevad kahest lahusolevast osast, 3 valda kolmest, 2 valda neljast ja üks — Viljandi vald — koguni kuuest üksteisest

eemal olevast lapist. Aga peale Viljandimaa leidub sarnaseid „lapp-valdu“ ka Tartu-, Pärnu-, Viru- ja isegi väikesel Valgamaal. Kujutage enestele ette, kuidas peab sarnases „lapp-vallas“ vallakodanik vaeva nägema, et mõnda talitust oma vallas joonde ajada. Kohati tuleb tal selleks mitmest naabrivallast läbi sõita, et jälle oma valla piiridesse tagasi jõuda!

Küsima peab siin õigusega, kes ajas meie valdadele sarnased imelikud piirid ja millal on need aetud? Nagu rahvasuu kõneleb, olevat need „ajaloolised“ piirid omal ajal sel teel tekkinud, et vanasti olevat mõisahärrad valla osade peale üksteisega kaarte mänginud ning sarnastena need vallaosad kaotanud või võitnud. Ja isegi Eesti iseseisva riigi 16. a. kestvuse vältel on need valdade „ajaloolised“ piirid suutnud püsida, kuna seni ei ole leidunud algatajaid, kes suutelised oleksid olnud neid sikk-sakilisi ja lipp-lapilisi valdade piire õgvendama.

Kindel on see, et sarnased väikesed, sopolised ja tükeldatud vallad ei saa muud olla, kui nõrgad ja elujõuetud, sest nendele käib üle jõu täita vallaomavalitsuse peale pandud ja edaspidi pandavad ülesandeid. Ja kuna praeguste valdade piirid on täiesti juhuslikud ning ei sisalda enestes mingit ajaloolist väärtust ega puutumatu pühadust, siis oleks küll kõige loomulikum see, et praegu teoksil oleva valdade ümberkorraldamise küsimuse lahendamisel asutaks meie valdade ümberkorraldamisele otse alusmüürist peale, s. o., et meie valdade ümberkorraldamisel asutaks kõigepealt vallapiiride kallale ja need piirid sarnaselt ümber korraldataks, et meile tulevikus jääks ilusad ümmargused ja kandilised vallad, kus valla keskus asuks valla südames ja kus valla piirid oleks keskusest umbes 6—8 km kaugel. Kuigi mõnes vallas jääks valla keskus — vallamaja — piiridest veidi üle 8 km kaugemale, ei tohiks vallakodanikud siin veel nuriseda kauguse üle, sest teed meie valdades on viimasel ajal tublisti paranenud ja paranevad veelgi, nii et liiklemine val-

lapiirides muutub alatasa hõlpsamaks. Samuti on ka meie liiklemisvahendid viimasel ajal jõudsalt arenenud — tähtsamatel teedel liiguvad autobused ja jalgrattad on pea igal vallakodanikul.

Puudutades valla keskust ei saa mainimata jätta seda pahet, et suuremal osal meie praegustest valdadest puudub valla keskus, kui sarnane, täielikult. Meil on palju sarnaseid valdu, kus vallamaja asub valla ühes servas, koolimaja teises servas, piimatalitus — kolmandas ja kui vallas ka kauplus on, siis asub see hoopis eraldi kohas. Kui siis talupidaja sarnases keskuseta vallas läheb oma asjatoimetusi ajama, tuleb tal mitu käiku või sõitu teha, et oma asju joonde ajada. Millist vaeva ja ajakulu see temalt nõuab, kes sellest küsib!

Et vallakodanikke tulevikus sarnaste vintutuste eest hoida, selleks tuleks meie valdade uuel planeerimisel silmas pidada, et igas vallas oleks oma keskus, kus asuvad vallamaja ja teised vallarahvale üldtarvilikud asutused. Kõige kohasemaks ja tulusamaks valla keskuseks oleks alevik, sest alevik kuuluks administratiivselt valla alla ja maksud, mis aleviku tööstuse- ja kaubanduse ettevõtetele tulevad, läheks valla kassasse. Peale selle oleks alevikudel valla keskuses suur tähtsus ka põllutöölise talvituspaikadena, sest talud talvel töölisi ei pea ja talveks tööta jäänud põllutöölised peavad linnadesse ja alevitesse kolima, kus nad tööbörsidele raskeks koormaks muutuvad, nagu seda

eriti viimastel aastatel küllaldaselt oleme näinud. Kui aga valla keskel on alevik, kus tööta jäänud põllutöölistel on võimalik talveks korterit ja tööd saada, siis ei koliks paljudki töölised enam talveks linnadesse või alevitesse, vaid asuksid ületalve valla keskel olevas alevikus, kust ka talupidajatel oleks kevadel märksa kergem enestele tööjõudu kaubelda kui linnast või alevist, ning töölistel omakorda oleks kergem taludes tööl käia. Kus aga valdade keskusteks praegu veel alevikke ei ole, sinna peaks need lähemas tulevikus rajama ja selleks ehituskrunte välja andma. Praegusel tööpuuduse ajajärgul tohiks ehk loota, et ka valitsus asjast kinni haarab ja valdadele abiks on valla keskele alevike ellukutsumiseks.

Kõigil neil kaalutlustel jõuame tulemusele, et meie valdade ümberkorraldamine ja elujõulisteks muutmise suurt ja põhjalikku tööd nõuab. Ei aita ainult sellest, kui mõnikümmend väikest valda pealiskaudselt naabervaldade külge liidetakse, vaid siin on vaja põhjalikku ümberkorraldamise tööd, mis alguse saaks kaugelt suurema osa meie valdade piiride ümberajamisega ja lõpeks alevikkude asutamise ja valdade keskustena. Kui see töö otstarbekohaselt tehtud on, alles siis võime loota, et meie maarahva omavalitsusasutused — vallaomavalitsused — kujunevad meil elujõulisteks ja tugevateks omavalitsusüksusteks, kes võimelised on nende peale pandud ja pandavaid ülesandeid rahuldavalt täitma. *J. Kg.*

Omavalitsuste päevauudiseid.

III. Balti riikide maanteede konverents Kaunases 21.—24. aug. 1934. a.

Traditsiooniks muutunud Eesti-Läti-Leedu maanteede tegelaste konverents leidis aset tänavu Kaunases. Kaks eelmist konverentsi, mis eelmistel aastatel ära peeti Riias ja Tallinnas, näitasid, et kolme Balti riigi ühistöö maanteede asjanduse alal on küllalt suur ja tähtis ala, mis ühist koostööd nõuab, mis rikastab osavõtjad kogemustega, mis koordineerib kõige kolme riigi, kes sisuliselt ühtlastes majanduslikes ja poliitilistes olukordades viibivad, ehitustegevust ja autoasjandust. Kuna kõigis kolmes riigis maanteeasjandus on täies arenemisastmes, kus igalpool otsitakse ja leitakse uusi teid ja abinõu-

sid selle ala viimiseks majanduslikult tasuvamale pinnale ja olukordadele vastavale astmele, siis on need konverentsid annud väärtusliku lisa ja äratust maanteede asjanduse ratsionaalsele arengule.

Eesti poolt võtsid Kaunase konverentsist osa 10 saadikut: 3 Teedeministeriumist, 3 Maaomavalitsuste Liidust, 3 Teedehituste uurimise seltsist ja 1 Eesti Autoklubist. Maaomavalitsuse Liidu esindajatena olid delegeeritud: Harju mv. ehituste osakonna juhataja P. Mäggi, Pärnu mv. teede osakonna juhataja J. Land ja Tartu maainsener J. Lenzius. Kuna konverentsiga ühenduses oli suurem ringsõit Leedus igasuguste maanteede, sildade ja ehituste ülevaatuseks, siis tuli kogu seda matka ettevõtta autodel.

Kaunase konverents oli hästi ettevalmistatud. Peale laialdase päevakorra, mis sisaldas referaate ja ettekandeid väga mitmelt alalt, nagu teepinnaehituse, materjalide uurimise, sildade ehitusküsimuste, autotranspordi reguleerimise, liiklemisküsimuste jne., mis ettekanti kõigi kolme riigi eriteadlaste poolt, olid kavas terve rida praktiliste küsimuste lahendamine ja tutvunemine katsete, katsematerjalide ja läbiviidud ehitustega.

Konverents avati Kaunases postipeavalitsuse hoones Leedu teede ja siseministrite poolt tavalise pidulikkusega. Osavõtjate arv oli Eestist 10, Lätist 12 ja Leedust 14, peale selle aukülalised ja pealtkuulajad. Kuna eelmised konverentsid olid kannud oma ettekannetes ja vaidlustes enam informatiivset ja deklaratiivset iseloomu, kaldus käesolev konverents juba paljude praktiliste küsimuste konkreetsele lahendusele. Sellest oli tingitud ka konverentsi üldkäik, kus plenaaristangil ei kantud ette referaate ega polnud ka suuri vaielusi, vaid töö kandus üle sektsioonidesse, mida valiti kolm: teede, sildade ja autoasjanduse alal.

Sektsoonides arutati kõik referaadid põhjalikult läbi, vaieldi ja sõeluti lahkuminevate küsimuste kallal ja valmistati ette resolutsioonid täiskogule ettepanekuks. Sektsoonide istangud peeti küll Kaunases, kui ka sõidu peal vaheaegadel, ning lõpptöökoosolekud olid Nidas, Klaipeda lähedal olevas suvituskohas.

Tähtsamatest konverentsi otsustest võiks nimetada: Maanteede sõidutee pinnalaaiuste ühtlustamine, kokkuvõtte kolmes riigis tehtud katsete kohta teepinna kindlustamiseks tarvitataivate materjalide kohta, arvestades liiklemise intensiivsusega, sildade tüüpide ühtlustamise alal ettevõetud otsused, sildade laiuste kindlaksmääramised, kandejõu normide ühtlustamine arvestuste jaoks, autotranspordi ja raudtee võistluse küsimuse kaalumine, sooviavaldused, et liikumise määrad kõikis Balti riikides oleks täpselt ühtlustatud jne.

Kõik küsimused ja otsused olid seatud puht praktilisele pinnale ja otsuste läbiviimisel tegelikku ellu aitab palju kaasa töö ja olukordade ühtlustamiseks kõikis kolmes riigis. Olgugi, et konverentsi töö ja otsused on õige huvitavad ja väärivad tõsisist tähelepanu asjasthuvitatud ringkondades, ei tahaks pikemalt nende juures

peatuda, kuna küsimused on kõik väga erialalise iseloomuga ja seega laiematele ringidele vahest vähe huvipakkuvad.

Lubatagu mõni sõna pühendada Leedu teeasjanduse korraldusele ja tema praegusele olukorrale.

Nagu tähendatud — oli konverentsi liikmetele võimaldatud õige laialdane tutvunemine Leedu teeludega. Kokkuseatud marsruutide kohaselt sõideti läbi pea kogu Leedu. Alates Läti piirilt Daugavpilsis (Dvinsk) lähedalt läks teekond Zarasai linnast üle Utena, Anykšciai Ukmerge (Vilkomir) linna kaudu Kaunasesse. Sealt lõuna-Leedusse üle Birštone kuurordi, Alytus (Olita) linna kaudu Poola piirile Varena'sse. Varenast—Leipalingis—Seiriai—Lazdiai—Krosna—Mariampole linna ja Kaunasesse. Kaunast viis tee läände Neemunase jõe kallast mööda üle Jubarkase (Jurburg) linna Saksa piirile Tilsiti linna alla, sealt Klaipedasse (Memel), kust aurikul Nida tagasi. Lõpuks suunduti Klaipedast Palanga (Polangen) Kretinga, Plunge ja Telsiai kaudu Schaulias (Shauli) linna, kust läks teekond Lätimaa suunas kodupoole. Suurelt osalt toimus sõit killustikteid mööda, kuna lääne Leedu aga peajasjalikult I klassi kruusateid mööda sõideti. Seega sai kaunis ülevaatliku mulje isesugustest teede liikidest.

Leedu maanteede korrashoid allub kahele ministriumile. Teedeministriumile maanteede ja sisemiste veeteede valitsus hoiab korras ja ehitab kõik kiviteed ja kõik suured sillad ka kruusateedel. Siseministriumile alla kuuluvad maavalitsuste ja valdade poolt korrashoitavad kruusateed. Kruusateed seatakse korda naturaalkohuslaste poolt, kuna vähemate sildade ja truupide ehitus seisab vallaomavalitsuste ja maavalitsuste peal. Peale selle annab Teedeministrium kruusateede jaoks kasutada teehöövleid. Siseministriumil on oma eriline järelevalve aparaat kruusateede korrashoiu tööde üle, pea ehitusinspektori näol, kel oma agendid on maakondades*). Selle organisatsiooni peapuuduseks on see, et kogu teedeasjanduse ala on laiaili paisatud mitme asutuse vahel, mis ei luba töösid ja tegevust täiel määral ühtlustada ja kooskõlastada.

*) Klaipeda piirkonnas, kus valitseb teatavasti laialdane omavalitsus, kuulub kõikide teede valitsemine Klapeida maaomavalitsusele.

Kiviteid (peaasjalikult killustikkeid) on Leedus 1700 km ümber. Suur osa nendest on vene aja pärandus, nagu magistraalid Dvinsk—Varssavi ja Riga—Königsberg. Kuid Leedu iseseisvuse ajal on ka neid terve rida juurde ehitatud. Peale selle kestab kiviteede ehitus edasi ka praegugi (praegu ehitusel Kaunas—Klampedagi magistraal üle 200 km).

Peab ütlema, et kiviteed on üldiselt korras. Kulumise vähendamiseks kaetakse neid kruusakorraga. Kulunud osad remonteeritakse aegsalt. Kuna paljudel kiviteedel on õige suur ja raske liiklemine, siis on linnade juures näha bituumendatud, asfalteeritud kiviteid, tsementteid jne. Uudiseks oli see, et praegu tehakse Kaunase linnas ja naabruses katseid katta teid bituumendatud silikaatkividega (telliskivi kujulised). Need katsed on kõik seni häid tagajärgi annud, olgugi, et see katmisviis väga kallis on ja arvata-vasti arendatakse seda ehitusviisi edaspidi riikliku silikaatvabriku asutamisega. Peab ütlema, et siiski permanent kattega teeksi on vähe, mis seletatav sellega, et kõik nende teede ehitustes tarvisminev materjal, nagu tsement ja bituumen, tulevad välismaalt sisse vedada. Väliskaupade importi aga on leedulased kõvasti piiranud. Teede parandusmaterjaale, nagu raudkivi ja kruusa näib sisemaal küllaldasel arvul saadaval olevat. Ka teerullisid ja teisi kivitee paranduse masinaid on tarvilisel määral olemas. Klapeida piirkonnas näeb rohkem bituumendatud teeksi, mis on tingitud saksa mõjust.

Kruusateid on üldse 30.000 km ümber. Nad jagunevad oma tähtsuse poolest nagu meilgi 3. klassi. Kuna läbisõidul oli võimalus liikuda esimese klassi teedel, siis ei ole andmeid II ja III kl. teede kohta. Kõik kruusateed hoitakse korras naturaalkohuslaste poolt. Sealjuures on aga riigi ja omavalitsuste poolt abi teeparanduse masinate näol ja erakordsete halvade teosade parandamise kujul. Peab ütlema, et I kl. teedel teekohuslased võrdlemisi korralikult oma kohustusi täidavad, väljaveetav kruusahulk on rahuldav ja ka muud teepäraldised hoitakse korras. Mille poolest aga kruusateed halvavad on — nad on lainelised ja ebatasased. Põhjuseks on see, et on olemas liiga vähe teehöövleid teepinna silendamiseks ja profileerimiseks. Kogu riigis on umbes 20 höövlit, nii et iga maakonna peal vaevalt 1 höövel on (meil keskmiselt 10 höövelt maakonna peale). Selle tõttu ei suudeta kuigi palju

hööveldada, ainult kõige tähtsamatel teedel linnade läheduses. Höövlite vähesus jällegi on selle tagajärg, et ei taheta väliskaupa sisse vedada (masinad, kütte- ja määrdeained, osad). Seega ei ole kruusateedel kuigi mõnus sõita, olgugi et hoovaldamise tagajärjel teed väga head oleksid. Ka ei näi seniajani Leedus veel tarvitatavat kunstkruusa ja sõelutud kruusa. Arvatavasti ei ole ka kevadel ja sügisel kruusateede seisukord mitte kõige parem.

Leedu on rikas suurte jõgede poolest, mis läbistavad kogu maa. Need jõed annavad suure veerikkuse ja iseäranis kevadel ujutavad nad oma ümbruses suured maaalad üle. Selle tõttu tuleb ehitada väga palju ja väga suuri sildu. Peab ütlema, et ehitatud sillad, enamasti raudsillad, on tõesti head ja kallid ehitused. Pole meil Eestis ühtegi nii suurt silda, nagu seal neid on palju. Väga palju kapitali on Leedu pidanud matma nendesse sildadesse. Iga aasta püütakse uusi silda ehitada vanade puusildade asemele. Kuna mitmed jõed on laevasõidu kõlvulised, tuleb sildade rajamisel ka arvestada selle asioluga. Väikesed sillad ja truubid on enamuses puust, olgugi et on märgata püüdu ka neid asendada tulekindlast materjalist ehitustega.

Need väikesed sillad ja truubid on enamasti kõrgemal ehk madalamal teepinnal, mille tõttu ülesõites sõiduk viskab ja pörutab.

Mis puutub teemärkidesse, siis on kiviteed kõik korralikult kilometreeritud ja piketeeritud. Kruusateedel on ka ülesseatud km postid, ehk küll kilometraashi tihti sõitjale selgusetu on. Teeshinäitajad on igalpool üleval, kuid pealkirjad tihti õige väikesed ja selle tõttu raskelt loetavad. Väga hästi on kohati korraldatud naturaalkohuslaste teosade vahemärkide asi: on ülesseatud soliidsed, tihti tahutud kivist märgid õlivärviga numbritega. Kiviteedel on sillad ja truubid nummerdatud ja iga suurema silla juures ülesseatud tahvel silla kirjeldusega, jõe nimetusega ja mõningate tehniliste andmetega.

Üldkokkuvõttes peab ütlema, et maanteed Leedus on võrdlemisi rahuldavas seisukorras. Iseäranis iseseisvuse aastate kestel on suudetud õige palju tööd ära teha nende olukorra tõstmiseks. Kui veel arvesse võtta seda, et Leedu väga raskelt kannatas sõja all, kuna ta oli pikemat aega lahingute tallermaaks, kus loomulikult nii maanteed kui ka sillad purustatud olid, siis võrreldes praeguse olukorraga näib,

et nii riik kui ka omavalitsused on maanteeasjandust väga tõsiselt võtnud ja siin palju tööd on tehtud. Iseäranis kiviteed ja sillad on määratud summe neelanud. Kuni seniajani ongi peaaesjalikult nende peale suuremat rõhku pandud. Alles viimastel aastatel, nähtavasti naabermaade, iseäranis Eesti, mõjutusel on hakatud suuremat rõhku panema ka kruusateede peale. Ja see on kindlasti Balti maantee-de konverentside otsekohene mõju. Kui kruusateedel edaspidi rohkem kasutamist leiavad teehöövliid ja teised masinad ning tarvitusele võetakse sõelutud ja kunst-kruus, siis võivad need maanteed pea õige heasse seisukorda sattuda. Praegu ras-kendab olukorda just see, et suurem osa teeparanduse materjalidest ja masinad, kui ka nende kattedained tulevad välis-maalt muretseda.

Matkal mööda Leedumaad said Eesti ja Läti esitajad kõige soojema vastuvõtu osalisteks. See võõrastevastuvõtlikkus ja tähelepanu linnaomavalitsuste, ametasu-tiste ja seltskonna poolt oli tihti üllatav. Väikesed linnad ja alevid olid lipuehtes, kõikjal olid vastuvõtmas ja saatmas maa-ülemad ja kõrgemad ametnikud. Kõnedes ja jutlemistes tundsid tõelist ja varjama-tut headmeelt külalisi enda juures näha ja igalpool tundus, et leedu seltskond soo-jalt pooldab tihedamat liitumist oma põh-japoolsete naabritega. Ja see on ka aru-saadav: halvad vahekorrad Poolaga — Vilno pärast ja sakslastega Klapeida pä-rast on nii idast, lõunast ja läänest Lee-dut ümbritsenud naabritega, kellega koos-töö nagu ei sobi ja tahes tahtmata pöör-duvad rahva pilgud sinna poole, kust on loota arusaamist ja sõbralikku suhtumist endale ja oma saatusele.

Kirjandus.

Raamatukogule hinnata raamatuid.

Läinud aasta eeskujul saadab Haridu-se- ja Sotsiaalministeerium ka tänavu avalikele rahvaraamatukogudele hinnata raamatuid, igale kogule umbes 80 krooni väärtuses. Raamatud on võetud E. Kir-janduse Seltsi, K. O/Ü. „Looduse“ ja O/Ü. „Noor-Eesti“ kirjastustelt nende laenude arvel. Pakutav valik on tehtud avalikkudele raamatukogudele soovitatud teostest. Raamatute väljasaatmine toi-mub Eesti Kirjanduse Seltsi kaudu Tar-tus, kes vastavad tellimisnimestikud ja juhised kogudele 13. skp. välja saatis. Ko-gude juhatajatel ja ülalpidajatel tuleb sil-

mas pidada, et hinnata raamatuid saavad ainult need kogud, kes selleks soovi aval-davad ja sellekohase raamatute nimestiku Eesti Kirjanduse Seltsile hiljemalt 1. ok-toobriks s. a. ära saadavad. Kuna raama-tute annetamine ei ole seotud riigi raha-liste toetustega, siis ei õigusta hinnata antavatest raamatutest loobumine suure-ma rahalise toetuse või muu kompensat-siooni saamist.

On mõnele kogule tellimisnimestik tu-lemata jäänud, siis pöördugu need järel-pärimisega otsekohe Eesti Kirjanduse Seltsi poole (Suurturg 12 Tartus, telefon 6-01).

Riigikohtu otsuseid.

Kas vallavolikogu võib sis-senõudmata magasinivõlga kustutada kui lootusetut võlga, ilma et oleks seejuures käsitanud Kogukondl. hoolekan-deseaduse (VSK XIII s.) § 185 nõu-deid?

Vastus: eitav.

Kuigi vallavolikogu oma võimkonna piires on määravaks asutiseks, siiski sel-lest ei saa järeldada, et temal on õigus

sissenõudmata magasinivõlga kustutada kui lootusetut võlga, ilma et seejuures oleks arvestanud ja käsitanud Kogukondl. hoo-lekande seaduse (VSK XIII k.) § 185 nõu-deid ja magariaidast laenatud vilja taga-sinõudmise korda. Kui tasumata võlgade lootusetus on kindlaks tehtud nii võlglaste kui nende isikute suhtes, kelle süü läbi see võlg sisse nõudmata jäänud, alles siis võib nende mahakustutamisele asuda.

(Rkha toim. nr. 77 I — 1933.)

Vastutav toimetaja: F. Wellner. Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.